

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

Συνοπτική "Εκθεση πεπραγμένων τοῦ 1988

Σεβαστέ μου κ. Γενικέ,

Τὸ 1988 ὑπῆρξε πολὺ δύσκολη χρονιά γιὰ τὸ Κ.Ε.Α. Κατ' ἀρχὴν μέσα στὸ χρόνο αὐτὸ τὸ Κέντρο ἔχασε —ὐπὸ τὶς γνωστές, ἀποκαρδιωτικὲς γιὰ τὸ ἠθικὸ ἐπίπεδο τοῦ νεοελληνικοῦ βίου περιστάσεις— τὸν ἰδρυτὴ, πατρικὸ ἐπόπτη καὶ συμπαραστάτη τῶν προσπαθειῶν του καθ. Γ. Μυλωνᾶ († 15.4). Γιὰ τὸ διευθυντὴ καὶ τοὺς ἐρευνητὲς τοῦ Κέντρου ὁ σύνδεσμος μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ Γ. Μυλωνᾶ ἦταν καὶ θὰ παραμείνει βαθύτατα ἀνθρώπινος, ἀληθινὴ ὑπόθηκη βίου «κατ' ἐπιστήμην καὶ ἀρετήν». Ἡ Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κ.Ε.Α. στὴν πρώτη μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Γ. Μυλωνᾶ συνεδρία τῆς ἐξέλεξε νέο πρόεδρό τῆς τὸν καθηγητὴ Κ. Τρυπάνη καὶ ἐπόπτη τὸν καθηγητὴ Μ. Σακελλαρίου.

Λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του ὁ ἀείμνηστος Μυλωνᾶς εἶχε δωρήσει στὴν Ἀκαδημία πρὸς διάθεση ὑπὲρ τοῦ Κ.Ε.Α. τὸ ποσὸ τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Τὸ ποσὸ αὐτὸ ἀποφασίστηκε μετὰ τὸ θάνατό του νὰ συμπληρωθεῖ μὲ ἓνα ἐπὶ πλέον ποσὸ 500.000 δραχμῶν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία καὶ νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὴν ἀγορὰ συστήματος ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, ἰδιαίτερα χρήσιμων στὰ προγράμματα τοῦ Κέντρου. Ἡδὴ ὅμως ἀκόμη καὶ ἡ ὑλοποίησις αὐτῆς τῆς, μποροῦμε νὰ ποῦμε, «τελευταίας ἐπιθυμίας» τοῦ Γ. Μυλωνᾶ ἔναντι τοῦ Κέντρου προσέκρουσε στὴν καὶ καθ' ὅλο τὸ 1988 παραταθεῖσα πλήρη ἔνδεια τοῦ ιδρύματος. Ἡ ἔνδεια αὐτὴ δὲν ἐπέτρεψε κατὰ τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα νὰ γίνῃ ὅποιαδήποτε δαπάνη ὄχι μόνον γιὰ τὴ βελτίωσις τῆς ἐλλιπέστατης ὑλικοτεχνικῆς ὑποδομῆς τοῦ Κέντρου ἢ τὴν πραγματοποίησις ἀπαραίτητων ἐπιστημονικῶν ἀποστολῶν ἀλλὰ οὔτε καὶ γιὰ τὴν προμήθεια ἐλληνικῆς καὶ ξένης βιβλιογραφίας (ἐκτὸς τῶν συνδρομῶν περιοδικῶν) καὶ εἰδῶν χαρτοπωλείου ἀκόμη. Τὰ μόνον ἀξιόλογα νέα ἀποκτήματα τοῦ Κέντρου προῆλθαν ἐκ δωρεῶν: συγκεκριμένα, ἡ Deutsche Forschungsgemeinschaft ἐδώρησε στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου μία πλήρη σειρὰ (38 τόμοι, σχ. 80) τῶν «Ἐπιγραφῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» (Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien) καὶ ἡ ἐταιρεία Informa —μέσω τῆς Γραμματείας τῆς Ἀκαδημίας— ἓνα μικρὸ φωτοτυπικὸ μηχανήμα, ἐπαρκὲς γιὰ τὴν κάλυψη στοιχειωδῶν ἀναγκῶν. Τὸ Κέντρο ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ μὴ διαθέτει δακτυλογράφο-γραμματέα, ὥστε ἡ διεκπεραίωσις καὶ τῆς ἀπαραίτητης διοικητικῆς ἀλληλογραφίας καὶ κάθε ἄλλου διοικητικοῦ θέματος νὰ ἀποβαίνει εἰς βᾶρος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ διευθυντῆ καὶ τῶν ἄλλων ἐρευνητῶν.

Είναι προφανές ότι ο επιτεινόμενος αυτός οικονομικός μαρασμός του ιδρύματος και οι χρονίζουσες ελλείψεις του Κ.Ε.Α. είχαν πλέον άμεσες επιπτώσεις στην εκτέλεση των ερευνητικών προγραμμάτων, όσα δε περιορισμένα αποτελέσματα εκτίθενται παρακάτω πρέπει να αποδοθούν αποκλειστικά στον αδιάπτωτο ένθουσιασμό και την επιστημονική άφοσίωση (ταυτόσημη αρκετές φορές και με την κάλυψη εξόδων των προγραμμάτων εξ ιδίων!) του ανθρώπινου δυναμικού του Κέντρου. Ό κατά προγράμματα (πρβ. Πεπραγμένα των προηγούμενων ετών) άπολογισμός έχει ως εξής:

I. Στο Νεολιθικό πρόγραμμα ('Αγλ. 'Ορφανίδη-Γεωργιάδη) συγγράφηκαν δύο άρθρα για τὰ νεολιθικά ειδώλια τής Ελλάδας που θά δημοσιευθούν σε ειδικά περιοδικά. Επίσης άρχισε κατά συστηματικό τρόπο ή μελέτη των άδημοσίευτων νεολιθικών ειδωλίων τής Θεσσαλίας, ιδίως όσων άπόκεινται σε ιδιωτικές συλλογές, σε συνεργασία με τον 'Εφορο 'Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας κ. Κωνσταντίνο Γαλλή. Στόχος τής έργασίας αυτής είναι ή σταδιακή από κοινού δημοσίευση του συνόλου αυτών των ειδωλίων (περίπου 500). Παράλληλα προχώρησε ό σχηματισμός ειδικού νεολιθικού βιβλιογραφικού άρχείου στο Κέντρο.

II. Στο κρητομυκηναϊκό πρόγραμμα έγκαταλείφθηκε ως άπραγματοποίητος υπό τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας του Κ.Ε.Α. ό στόχος συντάξεως ένός «Λεξικού τής Κρητομυκηναϊκής 'Ιερής Εικονογραφίας». 'Η έργασία των δύο άρμοδίων έρευνητών αναφέρεται πλέον σε κατ' έπιλογην θέματα του κρητομυκηναϊκού πολιτισμού, ιδιαίτερα δε τής θρησκείας και των έπιβιώσεών της στην έλληνική θρησκεία των ιστορικών χρόνων.

Ειδικότερα ή συντάκτρια Δ. Δανηλίδου συμπλήρωσε τή βιβλιογραφία τής κρητομυκηναϊκής θρησκείας ως τó 1986, συνέχισε τή ενημέρωση του «Βιβλιογραφικού 'Αρχείου τής Προϊστορικής Ελλάδος» και συγκέντρωσε συστηματικά τó ύλικό για μιá ευρύτερη μελέτη σχετική με τις όκτώσχημες άσπίδες.

Ό συντάκτης Χ. Μπουλώτης παρέδωσε προς έκτύπωση τις μελέτες: «Portrait de ville et palais» (στο Bulletin de Correspondance Hellénique), «Hypsipyle» (άρθρο στο LIMC) και «Προβλήματα τής αιγαιακής ζωγραφικής και οι τοιχογραφίες του 'Ακρωτηριού» (έκδόσεις τής 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας).

III. Στο πρόγραμμα έρευνών για τήν άρχαιολογία και θρησκεία των κλασικών χρόνων (με ιδιαίτερη έμφαση στα τοπικά ιερά): ή συντάκτρια Μ. Πιπιλή συνέχισε τή συστηματική συγκέντρωση μαρτυριών για τις λατρείες τής Λακωνίας και τή δημιουργία ένός άρχείου λακωνικής βιβλιογραφίας. 'Η συντάκτρια Α. Μουστάκα έτοίμασε για δημοσίευση τήν ανακοίνωσή της «Παρατηρήσεις στη λατρεία του 'Αλφειού» (βλ. Πεπραγμένα 1987) τó ίδιο άρχαιολογικό ύλικό έτοιμάζει για μιá αναλυτικότερη δημοσίευση στα πλαίσια του Κέντρου, όταν αυτό γίνει οικονομικά

δυνατό. 'Επίσης διεξήγαγε έρευνες για τὸ ναὸ τοῦ Δία στὸ 'Αρνοκατάρραχο (Μπάμπες) τῆς Τριφυλίας, τῶν ὁποίων τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα πρόκειται νὰ ἀνακοινώσει σὲ συνέδριο γιὰ θέματα 'Αχαΐας- 'Ηλείας ποὺ διοργανώνεται τὸ 1989 ἀπὸ τὸ Αὐστριακὸ 'Αρχαιολογικὸ 'Ινστιτοῦτο καὶ τὸ Κ.Ε.Ρ.Α/Ε.Ι.Ε.

IV. Στὸ πρόγραμμα έρευνας τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας-ρωμαιοκρατίας (ἰδιαιτέρα τῶν θεσμῶν τῆς τελευταίας) ἀποφασίστηκε ἀπὸ τὴν 'Εφορευτικὴ 'Επιτροπὴ τοῦ Κέντρου ἢ δημοσίευση τῆς έργασίας τοῦ Διευθυντῆ του «Θ ε ί α δ ω ρ ε ά. Μελέτες πάνω στὴν πολιτικὴ τῆς δυναστείας τῶν Σεβήρων καὶ τὴν Constitutio Antoniniana» ὡς πρῶτου τόμου μιᾶς ἰδρυομένης σειρᾶς μονογραφιῶν τοῦ Κέντρου. Τὸ βιβλίο ὑπολογίζεται νὰ κυκλοφορήσει μέσα στὸ πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1989. Παράλληλα ἔγινε προεργασία γιὰ τὴ συστηματικότερη ἐνασχόληση στὸ μέλλον μὲ προβλήματα τῆς ρωμαϊκῆς 'Ελλάδας· πρῶτος καρπὸς αὐτῆς τῆς προσπάθειας ὑπῆρξε ἡ ἀνακοίνωση: «Μακεδονικὴ παράδοση καὶ ρωμαϊκὸ παρὸν στὸ ρήτορα Πολύαινο», στὸ ' Πανελλήνιο 'Ιστορικὸ Συνέδριο (Θεσσαλονίκη, 20-22.5.88)

'Ὡς πρὸς τὶς διεθνεῖς ὑποχρεώσεις τῆς 'Ακαδημίας ποὺ διατελοῦν ὑπὸ τὴν έποπτεία τοῦ Κ.Ε.Α.:

α) Corpus Vasorum. Περαιτώθηκε ἡ περιγραφή καὶ ὁ σχεδιασμὸς τῶν προφίλ τῶν ἀττικῶν μελανόμορφων σκύφων ποὺ θὰ ἀποτελέσουν προσεχὲς τεῦχος (Μ. Πιπιλῆ). Κατατέθηκε στὴν 'Ακαδημία καὶ ἐγκρίθηκε κατ' ἀρχὴν πρὸς δημοσίευση τεῦχος τοῦ καθηγητῆ Γ. Σακελλαράκη.

β) Tabula Imperii Romani. Συνεχίστηκε ὡς τὸ τέλος Μαρτίου ἡ έργασία τῆς συμβασιούχου έργου Π. Καραναστάση γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ Θεσσαλικοῦ τεύχους. Δυστυχῶς ἡ σύμβαση δὲν ἀνανεώθηκε καὶ τὸ πρόγραμμα δὲν προχώρησε. Οἱ συνεννοήσεις γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ χάρτη τοῦ τεύχους 'Αβραμέα ('Α. Μακεδονία-Δ. Θράκη) δὲν μπόρεσαν ἐπίσης νὰ ὑλοποιηθοῦν γιὰ τοὺς γνωστούς οἰκονομικοὺς λόγους.

"Άλλες δραστηριότητες τῶν ἐπιστημόνων τοῦ Κέντρου: 'Ο Διευθυντῆς του μίλησε τὴν 1.4 στὰ πλαίσια τῆς σειρᾶς διαλέξεων τῆς 'Εταιρείας Ρωμαϊκῶν Σπουδῶν μὲ θέμα: «Οἱ Σεβῆροι καὶ ἡ ἑλληνιστικὴ παράδοση». Στις 12.12 συμμετέσχε μὲ ἀνακοίνωση (γιὰ τὸ έργο «'Απὸ τὸν Μαραθῶνα στὴν Πύδνα») σὲ ἐκδήλωση τῆς 'Εταιρείας Φίλων Π. Κανελλοπούλου μὲ γενικὸ θέμα «'Ο Π. Κανελλόπουλος ὡς ἱστορικὸς τοῦ 'Ελληνισμοῦ». Κατέθεσε πρὸς δημοσίευση βιβλιοκρισίες τῶν έργων: P. Högemann, Alexander und Arabien (στὸ περιοδικὸ Göttingische Gelehrte Anzeigen) καὶ Θ. Ριζάκη - Γ. Τουράτσογλου, 'Επιγραφές "Ανω Μακεδονίας (στὸ περιοδικὸ Gnomon).

'Ο συντάκτης Χ. Μπουλώτης πῆρε μέρος στὸ Β' Διεθνὲς 'Αρχαιολογικὸ Συνέδριο τῆς Λιέγης (18-20.4.88) μὲ τὴν ἀνακοίνωση: «Les phénomènes religieux des

anciens aux nouveaux palais» και στο ζ' Διεθνές 'Αρχαιολογικό Συμπόσιο του Σουηδικού 'Αρχαιολογικού 'Ινστιτούτου της 'Αθήνας (11-13.6) με την ανακοίνωση: «Communautés divines à l'époque mycénienne». 'Επίσης δημοσίευσε τὰ τμήματα τὰ σχετικά με μυκηναϊκές τοιχογραφίες στον κατάλογο της έκθεσης «Das mykenische Hellas-Heimat der Helden Homers» (Βερολίνο 1988) και τὸ ἄρθρο «'Η 'Αρχαιότητα στη διαφήμιση» ('Αρχαιολογία, 'Ιούνιος 1988). 'Εδωσε τις διαλέξεις: «'Ο ρόλος της γυναίκας στη θρησκευτική ζωή τῶν κρητομυκηναϊκῶν χρόνων» ('Εθνικό 'Αρχαιολογικό Μουσείο, 'Ιανουάριος 1988) και «'Η γένεση της τοπιογραφίας στην κρητομυκηναϊκή τέχνη» ('Ανωτάτη Σχολή Καλῶν Τεχνῶν, Φεβρουάριος 1988).

'Η συντάκτρια Μ. Πιπιλή κατέθεσε πρὸς δημοσίευση στὸ LIMC τὰ ἄρθρα «Hippodameia», «Iolaos» και «Vile», και στὸ Macmillan Dictionary of Art τὸ ἄρθρο «Lakonian Vase-painting».

'Η συντάκτρια Α. Μουστάκα συμμετέσχε στὸ Διεθνές Συνέδριο γιὰ τοὺς 'Ολυμπιακοὺς 'Αγῶνες (5-9.9, ὀργανωτής: Δῆμος 'Αθηναίων) με την ανακοίνωση: «'Η μορφή της Νίκης στην 'Αρχαία 'Ολυμπία». Παρακολούθησε τις ἐργασίες τοῦ ΙΓ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Κλασσικῆς 'Αρχαιολογίας (Δυτ. Βερολίνο) και συμμετέσχε (ὡς chairman) στὸ Διεθνές Συμπόσιο γιὰ τις 'Αρχαϊκὲς Κεραμώσεις (τῆς 'Αμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν). Δημοσιεύθηκε στὰ Πρακτικά τοῦ ΙΒ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Κλασσικῆς 'Αρχαιολογίας ἢ μελέτη της: «Κεντρικὸ ἀκρωτήριο με παράσταση Γιγαντομαχίας ἀπὸ τὴν 'Ολυμπία». 'Εδωσε μαθήματα κλασσικῆς ἀρχαιολογίας («'Ιερὰ τῆς 'Αττικῆς» κ.ἄ.) στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

'Επιλογικά, ἄς μοῦ ἐπιτραπεί νὰ ἐπαναλάβω τὴν εὐχή γιὰ οὐσιαστικὴ ὑλικὴ και διοικητικὴ ἐνίσχυση τοῦ Κέντρου στὸ μέλλον, ὥστε νὰ ἀξιοποιηθεῖ τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ του και νὰ καρποφορήσουν ταχύτερα τόσα σημαντικὰ προγράμματα.

'Ο Διευθυντής
Κ. Μπουραζέλης